

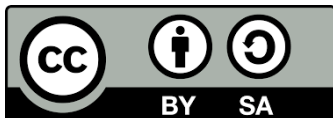
**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΑΝΟΙΚΤΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ**

Ψυχολογία Κινήτρων

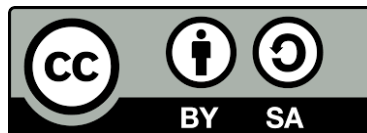
Η ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

**Διδάσκουσα: Επίκ. Καθ. Γεωργία
Α. Παπαντωνίου**

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Θεματική Ενότητα 4:

Η ψυχαναλυτική θεωρία των κινήτρων

Θεματική Ενότητα 4

- **Στόχοι:** Η εισαγωγή των φοιτητών στην ψυχαναλυτική θεωρία και, κυρίως, σε εκείνο το τμήμα της θεωρίας που αναφέρεται στα κίνητρα.

- **Λέξεις κλειδιά:** Ασυνείδητα κίνητρα, Μηχανισμοί άμυνας.

Ο Sigmund Freud

Διατύπωσε μία συνολική θεωρία που ερμηνεύει πολλές πλευρές της ανθρώπινης σκέψης και συμπεριφοράς και όχι απλώς μία θεωρία κινήτρων.

Η ψυχαναλυτική θεωρία εμπεριέχει, ωστόσο, στοιχεία κινήτρων, καθώς δέχεται την ύπαρξη ασυνείδητων δυνάμεων που ωθούν το άτομο σε δράση.

Το ιστορικό πλαίσιο των ιδεών του Freud

Η ψυχαναλυτική θεωρία των
κινήτρων έχει δεχθεί επιδράσεις
από:

1. Φυσικές επιστήμες: Ιδέα
σταθερού ποσού ενέργειας σε ένα
σύστημα
2. Ψυχιατρική: Ιδέα της αυτόματης
και ανακλαστικής διέγερσης των
νεύρων ως απάντηση στα
εσωτερικά και εξωτερικά
ερεθίσματα
3. Charcot: Κλινική εφαρμογή της
ύπνωσης για τη θεραπεία της
υστερίας

Θεραπεία υστερίας

Freud & Breuer

- Η εμφάνιση υστερικών συμπτωμάτων συμπίπτει με περιόδους έντονων συναισθηματικών συγκρούσεων που δεν έχουν βρει διέξοδο.
- Η επάνοδος του ατόμου σε αυτή την περίοδο της ζωής του, μέσα από την ύπνωση, καθώς και η δυνατότητα να ξαναζήσει την τραυματική εμπειρία έχει θεραπευτικά αποτελέσματα.
- Η ερμηνεία στηρίζεται στην έννοια «της διάσπασης της συνείδησης».

Συνειδητό και Ασυνείδητο

Η σκέψη λειτουργεί σε τρία επίπεδα:

- Συνειδητό: Το επίπεδο της εγρήγορσης, της ενημερότητας. Αντιλήψεις, σκέψεις και αισθήματα αυτού του επιπέδου πληροφορούν το άτομο για τον κόσμο και για τη θέση του σ' αυτόν, αλλά δε δημιουργούν παρόρμηση.
- Ασυνείδητο: Το επίπεδο για το οποίο το άτομο δεν έχει καμιά ενημερότητα. Είναι η πηγή των κινήτρων και η έδρα των ορμών. Το ασυνείδητο είναι δυναμικό και πιέζει για να εισέλθει στο συνειδητό.
- Υποσυνείδητο: Αποτελεί το ενδιάμεσο σύστημα, δια μέσου του οποίου πρέπει να περάσουν οι ασυνείδητες σκέψεις προκειμένου να γίνουν συνειδητές. Βρίσκεται υπό το μερικό έλεγχο της συνείδησης και ασκεί λογοκριτική λειτουργία.

Είδη συμπεριφοράς που θεωρούνται δείκτες ασυνείδητων κινήτρων

- Οι ελεύθεροι συνειρμοί
- Οι αντιστάσεις
- Τα πρότυπα απεχθειών
- Τα πρότυπα ζωής
- Τα ανέκδοτα και τα λεκτικά σφάλματα
- Τα όνειρα
- Τα νευρωτικά συμπτώματα
- Τα έργα τέχνης

Πρωτογενής - Δευτερογενής σκέψη

- Πρωταρχική σκέψη (εκδηλώνεται σε καταστάσεις αποκοπής από την πραγματικότητα). Την αποτελούν οι ασυνείδητες σκέψεις και ιδέες, οι οποίες είναι αχρονικές, μπορούν να συνδέονται με μη λογικούς τρόπους και να συνυπάρχουν με τα αντίθετά τους. Είναι επίμονες και δυναμικές. Πιέζουν για ικανοποίηση μέσω της δράσης ή της φαντασίωσης.
- Δευτερογενής σκέψη (εκδηλώνεται κατά την εγρήγορση). Πρόκειται για τη συνειδητή σκέψη που έχει λογική και χρονική ακολουθία και περιορίζεται από την πραγματικότητα.

Αρχή της ευχαρίστησης

- Πρόκειται για τη μείωση της δυσaréσκειας που δημιουργείται από την παρουσία μιας ορμής, η οποία εκτονώνεται μέσω της δράσης ή της φαντασίωσης.
- Όταν η αρχή της ευχαρίστησης δεν μπορεί να ικανοποιηθεί μέσω της δράσης, τότε ενεργοποιούνται οι αμυντικοί μηχανισμοί για να λυθεί η σύγκρουση και να επανέλθει ισορροπία.
- Η δράση των μηχανισμών άμυνας αποτρέπει τις ενστικτώδεις ορμές από το να περάσουν στο συνειδητό με την αρχική τους μορφή και τους δίνει μια άλλη, περισσότερο συμβιβαστική μορφή.

Μηχανισμοί άμυνας

- **Απώθηση:** Αποκλείεται η είσοδος στη συνείδηση μιας τραυματικής εμπειρίας.
- **Αντιληπτική άμυνα:** Εμποδίζεται η ενημερότητα εξωτερικών απειλητικών ερεθισμάτων.
- **Απομόνωση:** Διαχωρίζεται το γνωστικό από το συναισθηματικό στοιχείο μιας ιδέας ή εμπειρίας.
- **Αντιληπτικός σχηματισμός:** Ελέγχεται η παρόρμηση, μέσω του σχηματισμού και της εκδήλωσης της ακριβώς αντίθετης συμπεριφοράς.
- **Προβολή:** Απόδοση στον άλλον των επικίνδυνων παρορμήσεων που το άτομο έχει.

Μηχανισμοί άμυνας

- **Διόρθωση:** Αντισταθμιστικές ενέργειες, σε απάντηση μιας εσωτερικής παρόρμησης.
- **Μετατόπιση:** Μεταφορά μιας φαντασίωσης ή ενέργειας από ένα άτομο σε άλλο.
- **Εκλογίκευση:** Συναισθηματικά ουδέτερες εξηγήσεις για τη δικαιολόγηση μιας ενέργειας.
- **Άρνηση:** Διαστρέβλωση της πραγματικότητας προκειμένου να μη γίνει αντιληπτή μια δυσάρεστη κατάσταση.
- **Ταύτιση:** Υιοθέτηση χαρακτηριστικών συμπεριφορών σημαντικού για το άτομο προτύπου (ως αντιστάθμιση στον πόνο που προκαλεί η απώλεια).

Ατομικές διαφορές στις αμυντικές προτιμήσεις

- ❑ Οι άνθρωποι διαφέρουν στο βαθμό που χρησιμοποιούν αμυντικούς μηχανισμούς για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους.
- ❑ Για την κατάταξη των ατόμων ως προς τις αμυντικές προτιμήσεις έχει προταθεί η διάσταση: απώθηση - ευαισθησία.
- ❑ Η προτίμηση προς τον έναν ή τον άλλο τύπο αμυντικών αντιδράσεων πιθανόν να οφείλεται σε προηγούμενη μάθηση.

Η δομή της προσωπικότητας

Η προσωπικότητα του ατόμου είναι συνάρτηση τριών (3) λειτουργιών που αναπτύσσονται σταδιακά από τη γέννηση. Αυτές είναι:

- Το Id (Εκείνο): Πρόκειται για τη δεξαμενή των ενστικτωδών ορμών και της ψυχικής ενέργειας. Λειτουργεί με την αρχή της ευχαρίστησης σε ασυνείδητο επίπεδο.
- Το Εγώ: Με περιεχόμενο τις γνωστικές λειτουργίες (μνήμη, γνώση, αντίληψη) και τη δευτερογενή σκέψη, το Εγώ λειτουργεί με την αρχή της πραγματικότητας, σε συνειδητό και υποσυνείδητο επίπεδο, και έχει ελεγκτικό και συμβιβαστικό ρόλο.

Η δομή της προσωπικότητας

- Το Υπερεγώ: Έχει δύο κύριες λειτουργίες:
 - α) την ηθική συνείδηση (κοινωνικές επιταγές), και
 - β) το ιδανικό εγώ (δηλαδή την εσωτερικευμένη αναπαράσταση κανόνων τελειότητας).
- Το Υπερεγώ λειτουργεί σε ασυνείδητο και υποσυνείδητο επίπεδο (αισθήματα ενοχής) και σε συνειδητό επίπεδο (χαλιναγώγηση παράλογων παρορμήσεων).

Η ψυχο-σεξουαλική ανάπτυξη

- Η libido είναι παρούσα από την πρώτη παιδική ηλικία.
- Η ύπαρξή της φαίνεται μέσα από ενέργειες που επιφέρουν ικανοποίηση και συνδέονται με διαφορετικά μέρη του σώματος κατά την ανάπτυξη, τις ερωτογενείς ζώνες.
- Παράλληλα με την ψυχοσεξουαλική ανάπτυξη κινείται και η ψυχοκοινωνική ανάπτυξη.

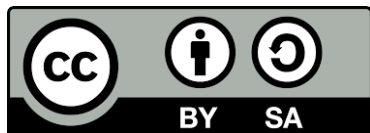
Η ψυχο-σεξουαλική ανάπτυξη

- Η ψυχοσεξουαλική ανάπτυξη αφορά τους μετασχηματισμούς της libido κατά την εξέλιξη σε στάδια:
 - στοματικό (γέννηση - $1 \frac{1}{2}$ χρόνο)
 - πρωκτικό ($1 \frac{1}{2}$ - 3 χρόνια)
 - φαλλικό (3-7 χρόνια)
 - γεννητικό (έναρξη με την εφηβεία).

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Fontana, D. (1996). *Ψυχολογία για εκπαιδευτικούς* (Μτφ. Μ. Λύμη). Αθήνα: Σαββάλας.
- Καραγιαννοπούλου, Ε. (2007). *Για τη μάθηση: Η σημασία του σχεσιακού παράγοντα*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κατριός, Θ. (2009). Η επικαιρότητα του Φροϋδικού έργου. *Hellenic Journal of Psychology*, 6(1), 14-25.
- Κωσταρίδου-Ευκλείδη, Α. (2011). *Ψυχολογία κινήτρων*. Αθήνα: Πεδίο.
- Schacter, D. L., Gilbert, D. T., & Wegner, D. M. (2012). *Ψυχολογία* (Επιμ. Έκδ. Σ. Βοσνιάδου). Αθήνα: Gutenberg.
- Triarhou, L. C. (2009). Exploring the mind with a microscope: Freud's beginning in neurobiology. *Hellenic Journal of Psychology*, 6(1), 1-13.

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση 1.0 διαθέσιμη εδώ.

<http://ecourse.uoi.gr/course/view.php?id=1080>.

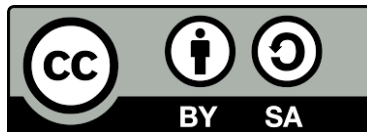
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων,
Διδάσκουσα: Επίκ. Καθ. Γεωργία Α.
Παπαντωνίου. «Ψυχολογία Κινήτρων. Η
ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ
ΚΙΝΗΤΡΩΝ». Έκδοση: 1.0. Ιωάννινα
2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή
διεύθυνση:

<http://ecourse.uoi.gr/course/view.php?id=1080>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

- Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού - Παρόμοια Διανομή, Διεθνής Έκδοση 4.0 [1] ή μεταγενέστερη.

- [1] <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>